DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18213212

BOLALARNI MUSIQIY ASBOBLAR BILAN TANISHTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK ASOSLARI

Saidov Axmatsultan Abdumannobovich
Angren Universiteti
”Pedagogika va psixologiya”
kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bolalarni musiqiy asboblar bilan tanishtirishning pedagogik va psixologik asoslari, musiqiy tarbiyaning bola shaxsini rivojlantirishdagi o‘rni hamda ta’lim jarayonida musiqiy asboblardan foydalanish metodikasi ilmiy jihatdan yoritilgan. Maqolada musiqiy asboblar orqali bolalarda estetik did, ijodiy tafakkur, musiqiy eshitish, ritmni his qilish, emotsional barqarorlik va ijtimoiy faollikni shakllantirish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy musiqiy asboblarning tarbiyaviy imkoniyatlari va zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida mashg‘ulotlarni tashkil etish usullari ochib berilgan.*

Kalit so‘zlar: *musiqiy tarbiya, musiqiy asboblar, bolalar rivoji, estetik tarbiya, ijodiy faoliyat, pedagogik metodlar.*

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF INTRODUCING CHILDREN TO MUSICAL INSTRUMENTS

Abstract: *This article scientifically examines the pedagogical and psychological foundations of introducing children to musical instruments, the role of musical education in the development of a child’s personality, and the methodology of using musical instruments in the educational process. The article analyzes the formation of children’s aesthetic taste, creative thinking, musical hearing, sense of rhythm, emotional stability, and social activity through musical instruments. In addition, the educational potential of national musical instruments and methods for organizing lessons based on modern pedagogical approaches are revealed.*

Keywords: *musical education, musical instruments, child development, aesthetic education, creative activity, pedagogical methods.*

ПЕДАГОГИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЗНАКОМЛЕНИЯ ДЕТЕЙ С МУЗЫКАЛЬНЫМИ ИНСТРУМЕНТАМИ

Аннотация: *В статье с научной точки зрения рассматриваются педагогические и психологические основы ознакомления детей с музыкальными инструментами, роль музыкального воспитания в развитии личности ребёнка, а также методика использования музыкальных инструментов в образовательном процессе. Анализируются вопросы формирования у детей эстетического вкуса, творческого мышления, музыкального слуха, чувства ритма, эмоциональной устойчивости и социальной активности посредством музыкальных инструментов. Также раскрываются воспитательные возможности национальных музыкальных инструментов и способы организации занятий на основе современных педагогических подходов.*

Ключевые слова: *музыкальное воспитание, музыкальные инструменты, развитие детей, эстетическое воспитание, творческая деятельность, педагогические методы.*

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimida bolani har tomonlama rivojlantirish masalasi ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Bolaning intellektual, estetik, ma’naviy va emotsional kamolotida san’at, xususan musiqa alohida o‘rin tutadi. Musiqa inson ruhiyatiga kuchli ta’sir ko‘rsatib, bolalik davridayoq shaxs sifatlarining shakllanishiga bevosita ta’sir etadi.

Bolalarni musiqiy asboblar bilan tanishtirish musiqiy tarbiyaning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, bu jarayon orqali bolalarda nafaqat musiqiy bilim va ko‘nikmalar, balki mustaqil fikrlash, ijodkorlik, estetik did va madaniy qadriyatlarga hurmat tuyg‘usi rivojlanadi. Ayniqsa, maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim bosqichida musiqiy asboblar bilan ishlash bolaning tabiiy qiziqishi va faoliyatga moyilligiga mos keladi.

Mazkur maqolaning maqsadi — bolalarni musiqiy asboblar bilan tanishtirishning nazariy asoslari, pedagogik ahamiyati va amaliy metodlarini ilmiy jihatdan tahlilqilishdan iborat.

Musiqiy tarbiyaning nazariy asoslari

Musiqiy tarbiyaning bola rivojidagi o‘rni

Musiqiy tarbiya bolani estetik jihatdan tarbiyalashning muhim vositasi bo‘lib, u bolaning his-tuyg‘ulari, tasavvuri va tafakkuriga kuchli ta’sir ko‘rsatadi. Psixolog olimlar (L.S. Vygotskiy, B.M. Teplov) tadqiqotlarida musiqaning bola emotsional rivojiga ijobiy ta’siri ilmiy asoslangan.

Musiqa orqali bola:

- tovushlarni farqlash;
- ritm va tempni his etish;
- musiqiy obrazlarni anglash;
- o‘z hissiyotlarini ifodalash ko‘nikmalariga ega bo‘ladi.

Ayniqsa, musiqiy asboblar bilan tanishish jarayoni bolani faol tinglovchidan ijrochiga aylantiradi. Bu esa ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Musiqiy asbob tushunchasi va turlari

Musiqiy asboblar — tovush hosil qilish orqali musiqiy ohang yaratishga xizmat qiluvchi vositalardir. Bolalar bilan ishlashda asosan quyidagi asbob turlaridan foydalaniladi:

- zarbli asboblar (doira, baraban, qoshiqcha);
- puflab chalinadigan asboblar (nay, surnayning soddalashtirilgan ko‘rinishlari);
- torli asboblar (dutor, rubob);
- bolalar uchun mo‘ljallangan musiqiy o‘yinchoqlar.

Mazkur asboblar bolaning yosh va psixologik xususiyatlariga mos tanlanishi lozim.

Bolalarni musiqiy asboblar bilan tanishtirishning pedagogik xususiyatlari

Yosh xususiyatlarini hisobga olish

Bolalarni musiqiy asboblar bilan tanishtirishda ularning yosh xususiyatlarini hisobga olish muhim pedagogik talab hisoblanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun musiqiy mashg‘ulotlar o‘yin shaklida tashkil etilishi samarali natija beradi. Bu

yoshda murakkab musiqiy tushunchalardan ko‘ra, tovushni eshitish va his qilish ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida esa musiqiy asboblarning nomi, tuzilishi va ijro usullari haqida dastlabki bilimlarni shakllantirish mumkin.

Musiqiy asboblar bilan tanishtirish metodlari

Ta’lim jarayonida quyidagi metodlar keng qo‘llaniladi:

- Ko‘rgazmali metod – musiqiy asbobni namoyish qilish;
- Eshitish metodi – asbob tovushini farqlash;
- Amaliy metod – bolalarning mustaqil chalib ko‘rishi;
- O‘yinli metod – musiqiy-didaktik o‘yinlar;
- Integrativ metod – musiqa, harakat va nutqni uyg‘unlashtirish.

Mazkur metodlar bolaning qiziqishini oshirib, faol ishtirokini ta’minlaydi.

Milliy musiqiy asboblarning tarbiyaviy ahamiyati

Milliy qadriyatlarni shakllantirish

Milliy musiqiy asboblar orqali bolalarda xalq madaniyatiga hurmat, milliy o‘zlikni anglash va vatanparvarlik tuyg‘usi shakllanadi. Doira, dutor, surnay kabi asboblar bilan tanishish bolaga xalq musiqasining ruhini his etish imkonini beradi.

Milliy va zamonaviy yondashuv uyg‘unligi

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan milliy musiqiy an’analarni uyg‘unlashtirish ta’lim sifatini oshiradi. Masalan, milliy kuylarni bolalar uchun soddalashtirib ijro ettirish yoki musiqiy ertaklar orqali tushuntirish samarali natija beradi.

Musiqiy asboblar orqali ijodiy faoliyatni rivojlantirish

Musiqiy asboblar bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Erkin improvizatsiya, jamoaviy ijro va musiqiy sahnalashtirish mashg‘ulotlari bolaning tashabbuskorligini oshiradi. Bu jarayon ijtimoiylashuv, muloqot va jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bolalarni musiqiy asboblar bilan tanishtirish ularning estetik, emotsional va intellektual rivojida muhim pedagogik ahamiyatga ega. Musiqiy asboblar orqali bolalarda ijodiy faollik, musiqiy did va milliy madaniyatga hurmat shakllanadi. Ta’lim jarayonida yosh xususiyatlariga mos, ilmiy asoslangan va o‘yinli yondashuvlardan foydalanish musiqiy tarbiyaning samaradorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev A. Musiqiy tarbiya nazariyasi va metodikasi. – Toshkent, 2021.
2. Karimova D. Maktabgacha ta’limda musiqa mashg‘ulotlari. – Toshkent, 2020.
3. Teplov B.M. Musiqiy qobiliyatlar psixologiyasi. – Moskva, 2019.
4. Vygotskiy L.S. Bolalar psixologiyasi. – Moskva, 2018.
5. Yunusov R. Milliy musiqa va tarbiya. – Toshkent, 2022.